

EVANGELICA LEGEBANTUR. CATHOLICA LEGUNTUR?

Jan Štefan

EVANGELICA LEGEBANTUR. CATHOLICA LEGUNTUR? Kleiner Überblick registriert neue tschechische Übersetzung aus der deutschen und amerikanischen römisch-katholischen Theologie unseres Jahrhunderts. Der Druck der kommunistischen Zensur führte 1948–1989 dazu, dass im katholischen Tschechien moderne katholische Theologie den nur tschechisch Lesenden weitgehend unbekannt blieb. Nach der Wende ereignete sich ihr Boom, heutzutage spiegelt die Situation auf dem Büchermarkt die konfessionelen Proportionen im Lande wider. Früher lasen unsere Katholiken die evangelischen Publikationen, lesen wir heute die katholischen?

Dvacet let normalizace dolehlo nesrovnatelně více na litoměřickou *Cyrilo-metodějskou bohosloveckou fakultu* než na pražskou *Komenského evangelickou bohosloveckou fakultu*, katolické nakladatelství *Vyšehrad* bylo vystaveno větším tlakům cenzury a autocenzury než evangelické nakladatelství *Kalich*. Tak se stalo, že si v prvních dvou pokoncilových desetiletích zájemci o teologii z řad našeho katolického kléru, studentstva i laiků uvykli vděčně sahat po původní i překladové produkci českých evangeliků. Nevadilo, že šlo – s výjimkami předreformačních textů jako *Spisy apoštolských otců* (1985), *Vyznání sv. Augustina* (reedice 1990), *Fides quaerens intellectum sv. Anselma* (1990) a *Řecké patrologie Vratislava Šmelhause* (1972) – o protestantské autory. Český evangelický theolog, pozbyvší sebevědomí politického a kulturního, nabyl sebevědomí intelektuálního: Je nás sice pět a půl, ale v teologii jsme první.

V zemi s většinou katolických křesťanů se v devadesátých letech nemohl ‚poměr sil‘ neobrátit. Odpověď na otázku, zda původní práce učitelů dnešních tří univerzitních katolických theologických fakult v Česku kvantitou a kvalitou převyšují tituly z pera učitelů jediné domácí evangelické theologické fakulty, zůstanu čtenáři TREF z dobrých důvodu dlužen. Místo toho se porozhlédnu po katolických překladech prvního svobodného desetiletí. Katolická theologie zůstala ušetřena schleiermacherovského bludu pevně vymezených a od sebe oddělených theologických disciplín a považuje – podobně jako J. L. Hromádka v první větě rozmnoženého rukopisu *Základy dogmatiky* (1931, s.1) – systematickou teologii za teologii kat'exochén. Nemusím se proto ve svém výběru řídit striktním

vymezením hranic systematické theologie a upozorním i na několik titulů z oborů příbuzných.

(Zkratky nakladatelství: Vy = Vyšehrad, Praha; Z = Zvon, Praha; S = Scriptum, Praha; Ve = Velehrad, Olomouc; MCM = Matice cyrilometodějská, Olomouc; KV = Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří.)

1.1. Slovníky

Slovník biblické teologie (Ve – Křesťanská akademie, Řím 1991) v mnohém připomene rovněž z francouzštiny přeložený *Biblický slovník* J.-J. von Allmena a kol. (1987) reformované provenience: nejde o reálný slovník biblických jmen a dat, nýbrž o výkladový slovník klíčových biblických pojmů. **Teologický slovník Karla Rahnera – Herberta Vorgrimlera:** (Z 1996, = *Kleines theologisches Wörterbuch*, doplněný o několik hesel Janem Sokolem, „Teologica“ sv. I) je ovšem všechno jiného než to, co si představíme, řekneme-li slovník. Rahnerovská hesla nejsou určena k informování a memorování, nýbrž k promýšlení, k osvojení zevnitř na základě našeho pochopení a přitakání. Praktickému slovníkovému užívání lépe vyhoví **Slovník katolické dogmatiky Wolfganga Beinerta a kol.** (MCM 1994). Úvodní přehled 11 dogmatických traktátů s příslušnými hesly umožňuje vedle abecedního hledání také čtení slovníku jako malé dogmatiky. Hesla, koncipovaná podle pětidílného schématu, upozorňují na současný stav dosažené ekumenické konvergence, popřípadě přetrvávající divergence. Postmoderní čtenář(ka) ocení četná grafická znázornění. Srovnání s originálním vydáním však vzbuzuje zděšení: překlad úplně vynechává odkazy na literaturu a hemží se tak neuvěřitelným množstvím chyb všeho druhu, že je odborně nepoužitelný.

1.2. Překlady, soubory textů, antologie

Od velkých doktorů středověku vyšly *Summa proti pohanům sv. Tomáše* (pracovní překlad ve 4 svazcích, MCM 1993) a *Putování myslí do Boha sv. Bonaventury* (Krystal OP, Praha 1997, edice „Thesaurus“). Závazné texty učitelského úřadu z nedávné doby obsahují **Dokumenty II. Vatikánského koncilu** (Z 1995) a **Kodex kanonického práva** (Z 1994, latinsko-česká bilingva). Antologie **Teologie 20. století Karla-Josefa Kuschela** (Vy 1995) zve na lákavý výlet po katolické i evangelické teologii našeho století; do ježíšovské kapitoly zařazuje i příspěvek žida, muslima, buddhisty, hinduisty, hlubinného psychologa, marxisty a feministky.

1.3. Učebnice, přehledy

Malé církevní dějiny **Augusta Franzena** (Z 1992, 2. opr. a doplněné vyd. 1995, překladatel Bedřich Směkal je doplnil o kapitoly z českých a slovan-
ských církevních dějin) se hned po prvním českém vydání vžily jako ne-
nahraditelná učebnice. Evangelík může snít o tom, že jsme ‚si‘ / ‚sobě a jim‘
mohli přeložit Heussiho *Kompendium*. Možná by bylo pedagogicky příhod-
nější; bylo by však stejně ekumenicky použitelné? Do středověké filosofie
a theologie uvádějí stručné, leč hutné knihy **Josefa Piepera** *Scholastika. Osobnosti a náměty středověké filosofie* (Vy 1993) a **Tomáš Akvinský. Život a dílo** (Vy 1997). Dobrá polovina *Malých dějin koncilů* proslulého katolic-
kého církevního historika – redaktora standardního desetisvazkového *Hand-
buch der Kirchengeschichte*, přeloženého do více jazyků – **Huberta Jedina**
(Česká katolická charita, Praha 1990) pojednává o reformaci nerozděleném
západním křesťanstvu. Do posledního koncilu dává nahlédnout katolický
theolog donedávna působivší na hamburské evangelické theologické fakultě
Otto Hermann Pesch knihou *Druhý vatikánský koncil 1962–1965. Pří-
pravu – průběh – odkaz* (Vy 1997).

2.1. Věroučné souhrny

Zatím 2 svazky americké třísvazkové učebnice týmu autorů pod vedením
Francise S. Fiorenzy a Johna P. Galvina *Systematická teologie – římsko-
katolická perspektiva I, II* (CDK / Vy 1996, 1998) traktují tradiční dogma-
tické traktáty velmi netradičně – s ohledem na nejnovější stav historického
bádání, moderní hermeneutickou diskusi a ekumenický rozměr církve, vše
s anglosaským apologetickým podtónem. Středoevropským zvyklostem je
bližší poslední svazek německé *Malé katolické dogmatiky* **Josepha Ratzin-
gera** *Eschatologie. Smrt a věčný život* (Barrister a Principal, Brno 1996).
Plánuje se překlad celého díla, když autorem dalších 8 svazků není proslulý
kardinál, nýbrž řezenský profesor **Johann Auer**? Byla by to skvělá služba
veškeré systematické teologii u nás! Mini-dogmatiku v podobě výkladu
Kréda představuje již dříve vydaný titul z pera prvního dogmatika Vatikánu:
proslulé přednášky o Apoštolském vyznání víry pro posluchače všech fakult
tübingsenské university z roku 1967 *Úvod do křesťanství* (Petrov, Brno 1991).
Nabízí se srovnání s obdobnými pojednáními Karla Bartha *Základy dogma-
tiky* (1952) a Jana Milíče Lochmana *Krédo* (1996). Laici jistě uvítají
Základní otázky katolické víry (= *Kleines katholisches Glaubensbuch*, 1997)
Otto Hermann Pesche, 8. svazek sympatické kapesní vyšehradské edice
„Dialog“, v nichž jindy tak subtilní theolog odpovídá prostě, aniž by přitom

jakkoli zjednodušoval. (Podruhé se naši překladatelé zalekli slova „malý“ – v sousedním Německu má ‚malá dogmatika‘ šestisemestrálního kursu 3829 stran!) Normativní věroučný souhrn pokoncilové katolické teologie pro každodenní praxi prostředkuje **Katechismus katolické církve** (Z 1995). Představuji si, že jej zařadí vedle Bible a zpěvníku i ne jeden evangelický farář – když už ne jako zdroj informací, proč ne jako zdroj inspirací?

2.2. Systematicko-theologické monografie

Z generace dnes už legendárních koncilových otců má český čtenář možnost seznámit se s dvěma Francouzi, kteří zemřeli počátkem 90. let. Jsou to **Henri de Lubac, SJ**, s knihou *Katolicismus. Společenská hlediska dogmatu* (KV 1995) a **Yves M. J. Congar, OP**, s knihou *Za církev sloužící a chudou* (KV 1995). Barthův basilejský přítel **Hans Urs von Balthasar**, jemuž již dříve vyšla pozdní *Síla křesťanské naděje* (= *Was dürfen wir hoffen?*, Ve 1995), otevírá větším souborem *Cesty k ujasnění. Rozlišování duchů* (= *Klarstellungen*, CDK 1998) řadu „Velké postavy teologie 20. století“ – máme se zřejmě na co těšit.

Generaci žijících protagonistů katolické teologie zastupují **Edward Schillebeeckx, OP**, studií k eucharistické teologii *To číňte na mou památku* (Vy 1998) a **Walter Kasper** reedicí své prvotiny *Dogma pod Božím slovem* (Vy 1996), obě v řadě „Studium“. Z katolických nonkonformistů vydala Oikúmené *Úvahy o politické teologii Johanna Baptista Metz* (1994). Enfant terrible katolické teologie **Hans Küng** je představován českému publiku nikoli staršími systematicko-theologickými pracemi, nýbrž nejnovějšími mezináboženskými aktivitami. Ze série *Křesťanství a světová náboženství* vydal Vyšehrad loni svazky *Křesťanství a hinduismus* a *Křesťanství a buddhismus*, zbylé dva svazky mají následovat letos a napřesrok.

3. Katolická spiritualita

Bývá dobrým zvykem, že se univerzitní theolog obrací k širší veřejnosti knížkami nábožensko-vzdělávací povahy velmi vysoké úrovně. Klasikem tohoto žánru byl – u nás již mezi válkami ze staroříšských překladů známý – **Romano Guardini**, od něhož najdeme v tuto chvíli na našem knižním trhu sedm menších prací. Podobné knížečky jsou určeny k meditativnímu, kontemplativnímu čtení. Jejich pomocí lze také vstupovat do myšlenkového světa velikánů theologů našeho století. Do monumentálního díla **Karla Rahnera, SJ** (jeho sebrané spisy jsou prozatím rozplánovány do 32 svazků), nám takto dávají nahlédnout paperbacky *O svátostech v církvi. Meditace*

(S 1993) a *Bůh je s námi. Duchovní promluvy* (Z 1997, výběr z *Das große Kirchenjahr* a *Kleines Kirchenjahr*), do rovněž rozsáhlého a náročného odkazu **Hanse Urse von Balthasara** jeho *Maria* (= *Maria für heute*, S 1993).

Začal jsem vzpomínkou na nedobré časy, kdy čeští katolíci četli evangelické autory. Skončím otázkou: Čtou v dnešních lepších časech čeští evangelíci autory katolické?

NOVÉ KNIHY UČITELŮ ETF UK

J. Smolík: Boží slovo v dějinách

(Sborník menších prací). Kostnická jednota – Kalich, Praha 1998.

M. Balabán a V. Tydlitátová: Tázání po budoucím

Hermann a synové, Praha 1998.

P. Pokorný: Píseň o perle

2. rozšířené vydání. Vyšehrad, Praha 1998.

P. Filipi: Křesťanstvo

2. vydání. CDK, Brno 1998.